אומר היה ר"ש **פרה נפדית כו'**. גרס' שר"ל דאפילו מדרבנן מותר לפדותה דנסף"ק דשבועות (דף יפ:) דייק אמתניתא (תוספתא פ"ב) דמסכת פרה דקתני שחטה על גב מערכתה אין לה פדייה עולמית דלא אתי כר"ש דלר"ש נפדית היא כדאשכחן הכא ותימה דע"כ מה שאין נפדית לרבנן אין זה מן התורה דהא בת העמדה והערכה היא כל זמן שמפרכסת לפי פי' אחד לגעיל (ד' עו.[ה]) ואם כן מנ"ל [1] לר"ל דר"ש פליג ארבנן דלמא מודה ר"ש דמדרבנן נאו בת פדייה היא אלא מדאורייתא ולהכי מטמא טומאת אוכלים הואיל והיתה לה שעת הכושר וזה דומה לומר דאף על גב דמדאורייתא בת פדייה היא כיון דמדרבנן נאו בת פדייה לא חשיב אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים וי"ל דמאן דאסר אסר אפילו מדאורייתא כיון ששחט לשמה בהכשר קרבן ומאן דשרי שרי אפילו מדרבנן עד שיעשו הזיותיה כדפרישית לעיל ואם היינו אומרים לרבנן פרה קדשי מזבח היא הוי א"ש [א] אך אין נראה שיסבור שום תנא דפרה קדשי מזבח היא מדקא מתמה גמרא ברישא אין מעמידין (ע"ז ד' כג: ושם) שמע מינה דפרה קדשי מזבח היא ובכמה מקומות קאמר דחטאת קרייה רחמנא משמע דקדשי בדק הבית היא אע"ג דתנן בשקליים (ד' 1) שהיא מתרומת הלשכה היינו לפי שצריכין לה כהנים העובדים קרבנות חשיב לורך קרבן ולב ב"ד מתנה עליהן דאפילו מלמדי הלכות קמילה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ואפילו בלא ב"ד מתנה על הלשכה יכול להיות שבאה ממנה מן התורה הואיל ולורך קרבנות היא והא דאמר דקדשי בדק הבית היא לא שתהא קנויה מקדשי בדק הבית אלא דינה כקדשי בדק הבית דקדושה קדושת דמים ולא קדושת הגוף דקדשי מזבח: **כל היכא דאיתיה במכירה איתיה בטביחה כו'**. ומוכר בשבת דחייב אע"ג דאם טבח פטור הסיא בהמה אימת בטביחה במול [ב]: **זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים.**

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית ע"ג מערכתה אלמא כל העומד לפדות כפדוי דמי בשלמא רבי יוחנן לא אמר כרבי שמעון בן לקיש דקא בעי לאוקמה למתניתין אפילו בתמימין אלא ריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן אמר לך [1] וטבחו [ג] ומכרו כל היכא דאיתיה במכירה איתיה בטביחה [ג] וכל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והני קדשים הואיל דבי מזבין קדשים לא הויא מכירה ליתנהו בטביחה ואזדו לטעמייהו דאתמר המוכר טריפה לדברי ר' שמעון רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב אע"ג דליתיה בטביחה איתיה במכירה וריש לקיש אמר פטור כיון דליתיה בטביחה ליתיה במכירה איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש [א] גנב כלאים וטבחה טריפה ומכרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה מאי לאו ר"ש היא אלמא אע"ג דליתיה בטביחה איתיה במכירה אמר ליה לא רבנן אי רבנן טריפה במכירה איתא בזביחה ליתא ואלא מאי ר"ש כלאים בטביחה איתא במכירה ליתא אלא תנא טביחה והוא הדין למכירה אימא לרבנן נמי תנא מכירה והוא הדין לטביחה ורבי יוחנן אמר לך האי מאי אי אמרת בשלמא ר"ש איידי דתנא טריפה בחדא תנא כלאים בחדא אלא אי אמרת רבנן נערבינהו וניתנינהו גנב כלאים וטריפה טבחן ומכרן משלם תשלומי ארבעה וחמשה קשיא כלאים שה כתיב [ב] ואמר רבא זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים שאני הכא דאמר קרא או לרבות את הכלאים וכל או לרבות הוא והתניא [2] שור או כשב [ד] פרט לכלאים או עז [3] פרט לנדמה אמר רבא הכא מעניינה דקרא והכא מעניינה דקרא הכא גבי גניבה דכתיב שור או שה שאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם או לרבות כלאים גבי קדשים דכתיב כשב ועז שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם או למעט הוא והא

ואמר ריש לקיש. איזו שעת הכושר היתה לה לאומר היה ר"ש פרה נפדית אפילו נשחטה על [ה] המערכה כמשפט אם מלא אחרת יפה ממנה וזהו שעת הכושר שלה ואע"פ דלא נפדית אפילו הכי משוי לה אוכלא הואיל וראויה לפדות: **אפילו בתמימין.** וכ"ש בבעלי מומין בחוץ לשיעורא דחיקא הוא: **לא הויא מכירה.** דאין קדשים תמימים יוצאים לחולין הלכך בבעלי מומין עסקינן דאיתנהו במרוייהו: **ואזדו לטעמייהו.** דאיפלגיהו בה אי בעינן תרוייהו אי לא: **נדברי ר"ש.** שפוטר על טביחתה: **גנב כלאים.** מכבשה ומיט בא. ואע"ג דכתיב גבי טביחה שה [שמות כא] ואמר רבא נקמן כל מקום שנאמר שה אין כלאים במשמע הכא מחייב דאיתרבי בהדיא דכלקמן: **מאי לאו ר"ש היא.** מדנקט בטריפה מכירה ולא נקט טביחה: **דתנא טריפה בחדא.** דלא מלי לערוכי כלאים וטריפה ולמיתני טביחה ומכירה בתרוייהו בהדדי ואלטריך למיתני טריפה בחדא במכירה ולא בטביחה: **תנא נמי כלאים בחדא.** ואף על גב דאיתיה בתרוייהו ונקט ביה טביחה דפתח ביה קרא ברישא: **או.** שור או שה דאמר בפ' לבעיל (דף סז:) שור דסיפא ושה דרישא מייתר הלכך או נמי מייתר: **פרט לכלאים.** דפסול לקרבן: **נדמה.** דאינו דומה לגביו ולא נאמו שבא מאיל ואחל ודומה לעז: **גבי גניבה דכתיב שור או שה.** דאי לא הוה כתיב או לרבות לא משמע כלאים מיניהו שהרי אין מתעבדין זה מזה שאין עיבורן שוה דבהמה נקבה יולדת לתשעה ודקה לחמשה הלכך או לרבויי אתא ולא לאוציא דהא בלאו הכי לא אתי כלאים במשמעות דקרא: **להוציא**

מוסף רש"י

ואמר ריש לקיש. מאי שעת הכושר הוה לה (מנחות קא:). **פרה נפדית** אם מלא נאה הימנה, דאפילו על גב מערכתה. דאפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נאחזת עליה, כדאמרינן במסכת פרה (פ"ג מ"ט) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו (חולין פב. וכעי"ז שבועות יא:). אלמא אע"ג דלא בעי לה פרקה הא חשיב ליה שעת הכושר הואיל ומלי למיפרקה (מנחות קא:). **להוציא את הכלאים.** דלעניין טלוה משה כשבים ושה עזים, מגלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים אבל אחד כבש ואחד עז לא הוי שה. רש"י חולין עח ע"ב. ד. וילפינן מהתם בכל דוכתין דכתיב שה למעוטי כלאים בגז"ש דשה שה, כי היכי דההיא שה דפסח לא מיירי בכלאים דכלאים פסול בכל הקדשים. ר"ש. ה. וכי תימא דמתרביא מאו כמו בכלאים, א"כ הו"ל לתלמודא למיפרך מטרפה כי היכי דפריך מכלאים ולשנות או לרבות. ר"ש. ו. דהיא גז"ש. ר"ש. ז. ולית ליה האי גז"ש לענין פדיון פטר חמור, דהא מהאי גז"ש ממעטי טרפה ושחוטה. ר"ש. ח. לימא דאיצטריך למעוטי שחוטה וטריפה. תוס' יומא מט ע"ב ד"ה שאני. ט. דהני לאו שה נינהו. תוס' יומא שם. י. דדרא נפקי ממשמעותיה דשה. תוס' מולין עח ע"ב ד"ה זה.

מוסף תוס'

א. ולהכי קאמר שחטה על גב מערכתה אין לה פדיה עולמית כו', אבל מי שסובר קדשי בדק הבית [הא] היה פשוט לו לריש לקיש דס"ל דנפדית ע"ג מערכתה. תוס' שאנן בטימוס"ק. ב. אי נמי גם בשבת איתיה בטביחה ע"י אחר. ר"ש. ג. מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים אבל אחד כבש ואחד עז לא הוי שה. רש"י חולין עח ע"ב. ד. וילפינן מהתם בכל דוכתין דכתיב שה למעוטי כלאים בגז"ש דשה שה, כי היכי דההיא שה דפסח לא מיירי בכלאים דכלאים פסול בכל הקדשים. ר"ש. ה. וכי תימא דמתרביא מאו כמו בכלאים, א"כ הו"ל לתלמודא למיפרך מטרפה כי היכי דפריך מכלאים ולשנות או לרבות. ר"ש. ו. דהיא גז"ש. ר"ש. ז. ולית ליה האי גז"ש לענין פדיון פטר חמור, דהא מהאי גז"ש ממעטי טרפה ושחוטה. ר"ש. ח. לימא דאיצטריך למעוטי שחוטה וטריפה. תוס' יומא מט ע"ב ד"ה שאני. ט. דהני לאו שה נינהו. תוס' יומא שם. י. דדרא נפקי ממשמעותיה דשה. תוס' מולין עח ע"ב ד"ה זה.

[א] [אמ מכרו כל"ל], [ב] [עי' תוס' כתובות לג: ד"ה גנבו], [ג] מולין עח:, [ד] נדה מא. בכורות יא. ח. מ. מולין לח:, [ה] [ד"ה שחוטה], [1] עיין רש"ל וכפסל כ"ל, [2] [ד"ה זה], [3] [ד"ה שאני], [4] [ד"ה וכן], [5] [ד"ה דלא].

תורה אור השלם

1. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז
2. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כב כז

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ואמר ריש לקיש וכו' נפדתה על גבי מערכתה:

רבינו חננאל

ואמ' ריש לקיש אומ' היה ר' שמע' פרה נפדית על גב מערכתה, שמע מינה כל העומד לפדות כפדוי דאמר, אלמא פדייה לא מעכבא. בשלמא ר' יוחנן לא אמ' בריש לקיש דמוקים לה למתניתין אפילו בתמימין, אלא ריש לקיש מאי טעמ' וכול'. ואזדו לטעמיהו, דאתמר המוכר טרפה לדברי ר' שמע', ר' יוחנן אמ' חייב אף על גב דליתה בשחיטה דטריפה היא ואם שחטה פטור דשחיטה שאינה ראויה היא, במכירה חייב. וריש לקיש, כיון דליתה בשחיטה ליתה במכירה. ואותיב ליה ר' יוחנן לריש לקיש גנב כלאים וטרפה, וטבחה [ומכרה משלם] ד' וה', ולא מיתוקמא אלא כר' שמעון, דלרבנן אפילו שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. ואו הוה הדא מתניתא לרבנן הכי הוה תני לה גנב כלאים וטרפה וטבחם או מכרם משלם ד' וה', מתניתא [ל...] אלא ודאי לר' שמע' והוא דלית ליה בטרפה אלא מכירה דלא מיתהני ליה טביחה [...אמ.. ל...]. תאני חדא בכלאים והוא טביחה וכל שכן במכירה שהוא חייב. ועלתה בקושיא לריש לקיש. ומתמהינן, וכי הגונב כלאים חייב, והכת' (שמות כא, לז) כי יגנוב איש שור או שה ואמ' רבא כל מקום שנ' שה אינו אלא להוציא את הכלאים, ודחינן או שה לרבות את הכלאים. והא או אינו אלא למעט, דתניא שור או כשב או עז עד ימים השמיני והלאה פרט לכל שאינו קרוב לקרבן. ואיכא לקדשין מראה הענין דאו למעט, היאך כת' כשב ועז שיתכן שתתעבר זו מזו שהשנים בהמה דקה הן ויתכן לצאת כלאים, לפיכך בא או למעט הכלאים. אבל גניבה דלא כתב בה עז אלא שור ושה דלא איפשר להתעבר דקה מגסה ולא גסה מדקה שאי איפשר לצאת כלאים מביניהן.

בפרק אותו ואת בנו (מולין ד' עח: ושם[ו]) פי' בקונטרס דעביד בנין אב מדכתיב שור שה כשבים ושה עזים [ג] וקשה לר"י דלקמן אמר דלרבי אליעזר אתאי דרבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ומשה עזים נפקא כלומר ולא לריך לבנין אב דרבא ואדרבה מהכא קא הוי בנין אב דרבא ומלא לר"י דבנין אב דרבא הוי משה דפסח דכתיב (שמות יב) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם [ד] תדע דהא מסקינן כי אימתי דרבא לענין פטר חמור אימתי דתנן אין פודין כו' ובספ"ק דבכורות (ד' יב. ושם) מפיק ליה משה שה דפסח וא"ת ומ"ש דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות קרי ליה ג"ש דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד מ"ש דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טריפה ושחוטה דכל הני נפקא לן דאין פודין פטר חמור משה דפסח דקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו ועוד אמתי לא פריך טריפה שה כתיב כי היכא דפריך כלאים שה כתיב [ה] ועוד דלרבי אליעזר דשרי לפדות בכלאים פטר חמור אמאי לא שרי בשחוטה וטריפה כיון דמוקי לה בנין אב [ו] לטמא שנולד כו' כדאמרינן לקמן בשמעתין [ז] ועוד כי בעי לקמן לרבי אליעזר בנין אב דרבא למאי הלכתא לימא למעוטי אחריני אתא [ח] דאין פודין וכ"ת דטריפה ושחוטה ממשמעותיה דשה נפקא [ט] כמו עגל וחיה [י] דהא אמר בפרק הוליאו לו (יומא ד' מט: ושם[יא]) דאסר אפילו שחוט קרוי פר וכן שה דפסח [יא] אי לא דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה [יב] ונראה לר"י דבנין אב דרבא וג"ש דבכורות לא מלא מילתא היא דולאי תרוייהו נפקי משה דפסח ובנין אב דרבא אתי מיתורא דכשבים ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ולגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דתניא בסמוך שור או כשב או עז פרט לכלאים אלא ללמוד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואי לא בנין אב מגזירה שוה דשה שה לא הוה ממעטינן כלאים משום דה"א תפדה תפדה ריבה כי היכי דלא ממעטינן התם שאינו זכר תמים וכן שנה מג"ש משום תפדה תפדה ריבה וסברא הוא לשמעט כולה מגזירה שוה דשה טפי מכלאים [דאיתו נמי מקרי שה] [יג] ומש"ה רבי אליעזר דמוקי בנין אב דרבא לטמא שנולד כו' שרי בכלאים [יד] ולקמן דקאמר אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא הוה כתיב בהדיא הוה אתי ליה אפיר אע"ג דעיקר בנין אב לא הוה מייתר בפסח אלא משום דבפסח גופיה לא אילטריך דמקדשים נפקא כן דרך הגמרא שעושה כאילו קיים ליה [טו] ממקום אחר וה"ק אי לקדשים ותאמר דמקרא אחרינא נפקא לן בפסח למעוטי כלאים כו' [טז] וכענין זה יש ברישא קדושין (דף ג: ושם[יז]) ובפרק נערה (כתובות דף מו:) גבי קידושי הבא לאביה דקאמר וכ"ת ניקף מבושת ופגם אע"ג דבושת ופגם גופיה לא קיים לן דאמור הוא אלא מקדושין בפ"פ אלו נערות (שם דף מ: ושם[יח]):

גבי גניבה דכתיב שור או שה שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. ואם תאמר בלאו הכי נמי המ"ל גבי גניבה דכתיב שה למעט כלאים כדרבא אתי או לרבויי וי"ל דמילתא דרבא לא איתמר אלא היכא דכתיב שה דמחייב במרובה (כאן) במוכר טרפה (כאן) דלא הוה אב דרבא למאי הלכתא, ולא קאמר לטרפה ושחוטה, דהנהו מגז"ש נפקי. תוס' מולין שם. [יא] הוי נמנין עליו אפי' אחר שחיטה. תוס' מולין שם. [יב] וטרפה נמי חשיבא שה דמחייב במרובה (כאן) במוכר טרפה ד' וה'. תוס' מולין שם. [יג] דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אם, אבל מבנין אב ממעט שפיר. תוס' מולין שם. [יד] [ן]טריפה ושחוטה נפקי מגז"ש דשה שה מפסח כו', והשתא ניחא כ בעי לר"א דמתיר בכלאים, בנין אב דרבא למאי הלכתא, ולא קאמר לטרפה ושחוטה, דהנהו מגז"ש נפקי. תוס' מולין שם. [טו] בפסח. תוס' מולין שם. [טז] אפי' אי אמרינן הכי לא ניחא, דהא בהדיא כתיב בהו. תוס' יומא שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והא גבי קדשים דכתיב שור או כשב נרבייה. תימה מה ריבוי לריך נהי דמשור וכשב לא מצי לרבויי כלאים מכשב ועז שאתה יכול להוציא כלאים מביניהן אמי [א] ואור"י דאע"ג דאתי כלאים מדסמך כשב לעז מכל מקום יש למעטם מדסמך שור לכשב דלאומרא מקשינן [ב] וכיון דאי לא הוי כתיב שוס או לא בסיפא ולא בריישא הייתי ממעטו כלאים [ג] יש לי לומר דאתא או לרבות ומשני מדסיפא למעטו כלומר או דכתיב גבי כשב ועז כיולא בו במקום אחר אית לן למימר למעוטי הלכך ה"ג דרשינן למעוטי וה"ה או דריש למעוטי דרשינן ליה ולא לרבויי ופריך אדרבה אימא איפכא דאו דראשון כתיב במקום שכיולא בו במקום אחר ראוי לדרשו לרבות ודרשי ליה נמי הכא לרבות וה"ה נמי שני ומשני כו' ואם תאמר [ד] ולא ליכתוב אלא ההוא או דבין כשב ועז דמשור וכשב הוה ממעטינן כלאים [ה] ומאו דכשב ועז הוה ממעטינן נדמה וי"ל דאי לא כתיב אלא חד אפילו הוה כתיב גבי כשב ועז הוה דרשינן לרבות כלאים [ו] כיון דאי לא כתיב או כלל הוה ממעטינן כלאים

משור וכשב כדפרישית לעיל:

השתא כלאים איתרבו כו'. ומ"ת אלא ק"ו דכלאים איכא למפרך דמה לריך לרבות [ז] דממילא מתרבי כל כמה דלא מעטיה קרא דהא כי אמר דאתא אויין למעט לריך קרא למעוטי ואע"ג דממעטינן כלאים לא הוה ממעטינן נדמה אי לאו דמעטיה קרא [ח] וי"ל דבלא שוס קרא הוה מרבינן נדמה שדומה במקלת סימנין [ט] וממעטינן נדמה שאין דומה כלל [י] דהוה ילפינן בתחת תחת ממעשר (שמות לד, ב) ופטר חמור תפדה בשה למעט הכלאים כדתנן (יומא מט, ב) אין פודין בכלאים. וד"א אלעזר דמתיר בכלאים (בכורות יב, א) מוקים להא דדבא בכבש שנולד מן הכבשה שאחד מן שניהם או הכבש או הכבשה רגליו קולטות כשל חמור כלומר אינו מפריס פרסה וכאילו זה טהור וזה טמא הנולד מביניהן פסול הוא לקרבן. **כלאים**, פיר' עז שבא על כשבה היוצא מהן כלאים הוי. נדמה, פיר' אביו כבש ואמו כבשה נדמה לעז, כגון אלו הבאין מבלאד אל סודאן (= ארץ השחורים). **ומתמהינן** וכי שהורה מטמאה מי מעברה אין דאיעברה מקלוט ור' שמע'. קלוט דר' שמע' מפורש בבכורות פרק ראשון (ז, א), ודרבא ולאפוקי מדר' יהושע דר' יהושע האי משה כשבים ושה עזים נפקא ליה הא דדבא. מיבעיא ליה הא דדבא.

והא גבי קדשים נמי נאמר שור או כשב או עז אתה יכול להוציא כלאים מביניהם ונרבי מדסיפא למעט רישא נמי למעט אדרבה מדרישא לרבות סיפא נמי לרבות האי מאי אי אמרת בשלמא למעט הוא דאיצטריך תרי מיעוטי דאע"ג דאימעט כלאים איצטריך למעוטי נדמה אלא אי אמרת לרבות תרי ריבויי למה השתא כלאים אירבי ליה נדמה מבעיא [ט] אלא הא דאמר רבא זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב בהו [1] שור או כשב פרט לכלאים אי [א] למעשר תחת תחת יליף מקדשים [ט] אי לבכור העברה העברה יליף ממעשר אי נמי נדמה אמרת לא דכתיב [2] אך בכור שור [ט] [ב] עד שיהא הוא שור ובכורו שור כלאים מבעיא אלא כי איתמר דרבא לענין פטר חמור כדתנן [ג] [ג] אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים דתנן [ד] ר"א מתיר בכלאים מפני שהוא שה למאי הלכתא אמר לך ר"א כי איתמר דרבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כרבי יהושע דאי ר' יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא ליה [ה] עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה וטהורה מטמאה מי מיעברא אין דקיי"ל דאיעבר

ומעשר בהעברה העברה דבכור [א] והשתא כי אמר דאתי או למעטו ממעטו נדמה אפילו אותו שנדמה במקלת סימנים וכי אמרי אתא לרבויי בעי לרבויי נדמה אפילו אותו שאין דומה כלל ולהכי דייק השתא כלאים איתרבי נדמה אפילו אין דומה כלל מבעיא:

אי למעשר. פירוש דהוי כאילו כתיב ביה שה מג"ש דהעברה העברה מבכור דכתיב ביה שה (ויקרא כו) אם שור אם שה ובקונטרס פי' דבמעשר כתיב אלן דהוי כמו שה ואין נראה [ב] ועוד בפרק בתרא דבכורות (דף מ.) פריך אי גמר מעשר תחת תחת מקדשים אפי' הכי נמי פי' יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום לא יכנסו לדיר להתעשר ואי לא גמר מקדשים בשלמא טריפה כל אחר יעבור פרט לטריפה אלא כלאים מנ"ל ומאי קושיא לימא ליה דמבנין אב דרבא נפקא ליה כלאים כיון דבמעשר כתיב [אלן] [ג] כדפירש בקונטרס הכא ולפי מה שפירשתי דאשה דבכור סמיך ג"ש דלא מצי למימר התם דיליף מעשר מבכור דמיעטו ביה כלאים דאם כן יוצא דופן נמי נמעטו במעשר דיליף מבכור:

עד שיהא הוא שור ובכורו שור. יג אומר ר"י דבפרק קמא דבכורות (דף ה:) מוקי לה דוקא בשאין דומה בכלל אבל דומה במקלת סימנין בבכורות אפילו יש בו מקלת סימן ואי הוה כתיב ריבוי לחודיה בבכורות לרבות נדמה שיש בו מקלת סימן הוה מרבינן ליה נמי בקדשים דילפינן מהדדי בג"ש וכן אי לא הוה כתיב בקדשים כלל אלא בבכור מיעוט וריבוי הוה ילפינן קדשים מבכור אבל השתא דכתיב בקדשים וכתיב נמי מיעוט וריבוי בבכור ליכא למילף קדשים מבכור דאם כן לישתוק קרא ממיעוט דקדשים:

לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע. פי' בקונטרס דר' יהושע פליג אדר"ש ושרי גמל הבא מן הפרה שעיברתו משור בסימן אחד של טהרה מעלה גרה או מפרים פרסה ודריס את זה לא תאכלו את הגמל גמל אי אתה אוכל בסימן אחד אבל אתר אתה אוכל בסימן אחד ואיזה זה זה טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור יכול אפי' עיבורו מן הטמא כלומר כשם שאני מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו שם נתעברה הימנו פרה ת"ל שה כשבים כו' ועיבורו מן הטמא לאו דוקא דלדידיה הוי טהור אלא דומה לטמא [יד] וכולה סוגיא דבכורות (דף ו: ושם) לא משמעא כפירושו אלא משמע דמודה ר' יהושע לר"ש דגמל גמור הנולד מפרה ומשור [טו] שהוא אסור ואם יש בו סימן אחד שדומה מקלת לפרה מותר ולא קאי כלל אסימנים דקרא [טז] ממעלה גרה או ממפריסי פרסה [יז] והכי איתא התם (שם) רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקלת סימנין חייבת ר"ש אומר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו ועלה בהסיא מבעיא ליה לר"ש בגמרא בן פרה מי בעי שיהא ראשו ורובו דומה לאמו דהתירו באחילה [יח] או אפי' במקלת ובעי למפשט מדר' יהושע דסבר כר"ש מדקרי לה טמא וקאמר אבל אתה אוכל בסימן אחד כו' אלמא לא בעי ראשו ורובו להתירו באחילה ודחי ולאמא סבר לה כר"ש בחדא ופליג עליה בחדא [יט] ועוד משמע התם [כ] דטעמא דר' יהושע משום דקסבר זה וזה גורם אסור [כא] ולפי זה אפי' טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא [כב] אסור [כג] והך דשמעתין דמוקי רבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא מיירי נמי שדומה קצת לאמו כהסיא דרבי יהושע אשם היה דומה לגמרי לגמל אפילו עיבורו מן הטהור היה אסור דהא ס"ל כר"ש דלחוקמא דלעיבר מקלוט וכר"ש וה"ה דה"מ למנקט טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דאסור כיון דשה להוציא כלאים ואסור משום זה וזה גורם אלא משום דנקט במילתיה דר' יהושע טמא שנולד נקט נמי הכי במילתיה דרבא ובמילתיה דר' יהושע נקט משום דריש קתני אבל אתה אוכל בסימן אחד טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור ולהכי נקט בסיפא נמי יכול שאתה אוכל טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא וה"ה אפילו טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דאסור משום זה וזה גורם והא דקאמר הכא ודלא כר' יהושע כ"ש דהוי דלא כר"א כר' פלוגתיה דשרי ליה לגמרי וה"ג ר' אלעזר ולא ר' אליעזר [כב]:

מסורת הש"ס

א) תולין עח: לעיל עז:, ב) [בכורות ה: וש"נ], ג) יומא מט: ע"ש בכורות יב., ד) בכורות סט. ה) [בכורות ז.], ו) [ויקרא כבן], ז) [ויקרא כז], ח) [דף נז:], ט) [ויקרא שם], י) [ויקרא כבן], כ) [שמות יג], ל) הס"ל כאלו כתיב שה והכא ליכא לאקשויי תחת תחת יליף שהרי לפי סברא לא גמר מקדשים. העמק מתלופי גרסאות, מ) ועיין בספר פני יהושע.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדסיפא וכו' ולרבות לא אצטריך וכו' דמרישא הוה מתרבי: (ב) תוס' ד"ה לגמא וכו' אמעלה גרה אי אתם ת"ר רחל שילדה וכו' לר"ש בגמל בן פרה מי בעי ר' שמעון שיהא ראשו ורובו וכו' וקאמר אבל אחר אתה אוכל:

גליון הש"ס

גמ' אי לבכור העברה. עיין גדה דף מ ע"ב תוספות ד"ה גמר ליה:

מוסף רש"י

אך בבור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור. מדמלי למיכתב אך שור כשב ועז, דהא ענינא בבכור קמישתעי דכתיב לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט בכולהו בכור, ש"מ עד שיהא הבכור בתמו ולא דומה לאחר (בכורות ה:). אין פודין. פטר חמור (יומא מט:). לא בעגל ולא בחיה. אני ואיל (בכורות יב.) דשה כתיב (יומא מט:). ולא בשחוטה. דשה שחוטה (שם ושם). ולא בטריפה. שנתמכו רגליה מן האמכוכה ולמעלה (בכורות יב.). ולא בכלאים. מיום הנתן על הרחל (שם) ואע"ג דמשני גדליו הוא שה (יומא מט:). ולא בכוי. דמים ולניה (שם) פקח מיה פקח בהמה (בכורות יב.). מפני שהוא שה. דבין רחל וכין עז קרויין שה (שם). משה כשבים. שה הנתן מעני כבשים (שם ז.).

מוסף תוס'

א. וא"כ שפיר אתו כלאים ממשמעות דקרא כו', א"כ יש לנו לומר דאתי או למעט. ר"פ. ב. [ד]כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן (רבמות ח ע"א). ר"פ. ג. ממשמעות דקרא. ר"פ. ד. אמאי איצטריך תרי מיעוטי. ר"פ. ה. ממשמעותיה, משום דאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. ר"פ. ו. כאילו הוה כתיב גבי שור וכשב. ר"פ. ז. נדמה. ר"פ. ח. ש"מ דאי לאו מיעוטא ממילא הוה מיתתבי נדמה, וא"כ למה לי קרא. ר"פ. ט. לאמו. ר"פ. י. דהאי נדמה לא הוה מיתתבי ממילא ואע"ג דליכא מיעוטא. ר"פ. יא. דבבכור איכא קרא למעוטי נדמה גמור בפ"ק דבכורות (ה ע"ב). ר"פ. ע"ש. יב. דלא דמי. ר"פ. יג. וא"ת למה לי האי קרא תיפוק ליה דאין הבכורה העברה ממעשר ותחת תחת מקדשים. הרא"ש כשיטמ"ק. יד. והשתא הא דקאמר הכא ר"ש, לאו משום דסברי רבא ור' יהושע כר"ש דודאי לא סברי כוותיה, דהא לר"ש מיתסר כו' אפי' כשעיבורו מטהור גמור, משור, כ"ש כשעיבורו מקלוט, וא"כ ר"ש אינו צריך לא לדרשא דשה כשבים דקאמר ר"י ולא לבנין אב דרבא, והא דקאמר כר"ש היינו דהא דקרי ליה לאב טמא היינו כר"ש דסבר דמיתסר, דלר"י טהור הוא, עד כאן פירוש שיטת הקונטרס. ר"פ. טו. שאינו דומה בצורתו כלל לאמו. רפב"ש. טז. אלא מסימני צורתו בצורת פניו או אחד מאיבריו כו', דבמקצת סימנין שרי ר' יהושע ופליג עליה דר"ש, אבל בשאינו דומה כלל מודה לו דאסור. רפב"ש. יז. איבעיא להו לר"ש דבעי לגבי בכורה שיהיה נדמה לאמו בראשו ורובו, לגבי אכילה מי בעי ראשו ורובו. רפב"ש. יח. אלמא בשאינו דומה כלל מודה ר"י דאסור כר"ש. רפב"ש. יט. אלמא האב אסור לר' יהושע. ר"פ. כלומר שמעון. רפב"ש. כ. שאינו דומה כלל (לאם) [לאביו]. רפב"ש. כא. לר' יהושע. רפב"ש. כב. והא דקאמר לאפוקי מדר' יהושע, לומר מאי דאסר ר' יהושע ונפקא ליה משה כשבים נפקא ליה לרבא אליבא דר' אלעזר מבנין אב דשה. רפב"ש.

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה יד סמג עשין ריב:

קי ב מיי' שם פ"ב הל' ו סמג עשין ריא ולאוין רמב טוש"ע י"ד סימן שטו סעיף ה:

קיא ג מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ה סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ב:

תורה אור השלם

1. שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה': ויקרא כב כז
2. אך בבכור שור או בבכור כשב או בבכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחוח לה':

במדבר יח יז

רבינו חננאל

ופרקינן גבי קדשים תרי או כתיב ותריהו למעט, חד למעוטי כלאים וחד למעוטי נדמה שאין כשרין לקרבן. אלא אי אמרת תרויהו לרבות, חד לרבות כלאים וחד לרבות הנדמה, השתא כלאים דאביו כבש ואמו עז או איפכא אמרת כשר לקרבן, מי שאביו כבש ואמו כבשה נדמה לעז צריך למימר דכשר, אלא תרויהו למעט. ואתינן לאוקמי הא דאמ' רבא כל מקום שנ' שה להוציא את הכלאים לעניין פדיון פטר חמור, דכת' (שמות לד, ב) ופטר חמור תפדה בשה למעט הכלאים כדתנן אין פודין בכלאים. ור' אלעזר פודין בכלאים. (בכורות יב, א) מוקים להא דדבא בכבש שנולד מן הכבשה שאחד מן שניהם או הכבש או הכבשה רגליו קולטות כשל חמור כלומר אינו מפריס פרסה וכאילו זה טהור וזה טמא הנולד מביניהן פסול הוא לקרבן. **כלאים**, פיר' עז שבא על כשבה היוצא מהן כלאים הוי. נדמה, פיר' אביו כבש ואמו כבשה נדמה לעז, כגון אלו הבאין מבלאד אל סודאן (= ארץ השחורים). **ומתמהינן** וכי שהורה מטמאה מי מעברה אין דאיעברה מקלוט ור' שמע'. קלוט דר' שמע' מפורש בבכורות פרק ראשון (ז, א), ודרבא ולאפוקי מדר' יהושע דר' יהושע האי משה כשבים ושה עזים נפקא ליה הא דדבא. מיבעיא ליה הא דדבא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דאיעבר מקלוט לרבי שמעון. קלוט פרסותיו קלוטות וגולד מן הטהור ורבי שמעון קרי ליה טמא דתניא בכורות (דף ו:) רבי שמעון אומר גמל [ויקרא יא] גמל[ה] שני פעמים אחד גמל הגולד מן הגמלה ואחד גמל הגולד מן הפרה ואפילו עברתו מן הטהור משוי גמור קאסר ליה ר"ש ופליג עליה רבי יהושע [בכורות ז.] היכא דעברתו מן הטהור משום שאינו קלוט ומתירו בסימן אחד של טהרה או מעלה גרה או מפרים פרסה ודורס את זה לא תאכלו את הגמל [שם] זה אי אתה אוכל בסימן אחד אבל יש אחר שאתה אוכל בסימן אחד ואי זה זה טמא הגולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור יכול אף עיבורו מן הטמא כלומר יכול כשם שאני מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו אם נתעברה פרה הימנו ת"ל שה כשבים ושה עזים[ד] עד שיהא גולד משני כשבים שיהו אביו ואמו כשבים והיא פטולה דבנו דנפקא ליה לר' יהושע מכשבים משמע ליה לרבא משה: **מי פטר גנב נפשיה.** גבי בעליה: **בכבש.** דאמר ליה עולה קא מחייבת ועולה משלימנא לך [ה] ולא אפסדתך מו מידי דהא יולא בה אתה ידי נדרך: **גנב פטר עצמו.** דאתשלומין דבעליה ממייב דהכי הוליאו ידי נדרו ואפסידא דהקדש מיפטר דמבית האיש כתיב[ו] ולא הקדש ואליבא דר' שמעון נקט לה דאמר קדשים שחייב באחריותן חייב. פלוגתייהו דרבנן ור"א וטעמייהו בפרק בתרא דמנחות [קז:]: **מתני' או שהיפה לו בו שופפות.** קודם שגנבו לא קיימן ביה ומכרו[ז] כולו באיסורא: **הגוזר.** [ח] קורעו מנחייו עד לבו: **והמעקר.** עוקר סימנין: **פטור.** ואפי' לרבנן דהא לאו שחיטה היא כלל: **גמ' מאי חוץ מאחד ממאה.** כלומר ממאי קאמרינן דאי שייריה הוי שיורא: **הניחר עמו.** כגון מבשרו אבל שיורת עורה וקרניה וגיזותיה לא הוי שיור: **ולוי אמר.** אפילו גיזותיה הוי שיור: **המעכב בשחיטה.** דבר שאם ניטל הימנה נעשית בו נבילה מחייב כגון ווסט או קנה או הילך [ט] וחלב שלה או כבד או אחד מבני מעיים דלא מתיר לה שחיטה אבל ידה ורגלה מן האלכוסה ולמטה לא. וטעמא דלולו מפרש לקמן: **אלא לרב דאמר למאן.** אי כת"ק אפי' חוץ מגיזותיה אי כרבי אפילו ידה נמי לא: **מידי דהוי בעביחה.** הוי שיור במכירה: **ור"ש בן אלעזר.** לא דרש דומיא דטביחה ומיהו גיזותיה לא הוי שיור דלמיגז קיימי: **אם הקיטעם.** אע"ג דליכא כולה חייב דמאי דגנב הא זבין דכולה. פטור מארבעה וחמשה אפי' מחלק חבירו דליכא וטבחו כולו באיסורא: **שופף שטבח לדעת חבירו.** משלמין בין שביסה דליכא וטבחו כולה באיסורא דהטובחה חייב על חלקו וחבירו נמי עשאו שליח והא רבינן לעיל [דף עח.] דיש שליח לדבר עבירה הכא דאמרינן תחת [שמות כא] לרבות את השליח: **שופף שטבח שלא לדעת חבירו.** פטור דליכא וטבחו כולו באיסורא דבההוא פלגא דאכייה לא נעשה שליח והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב דפטור ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא וטבחו כולו באיסורא. [ט] ופף על גב דאמרן לעיל [עא:] חמשה בקר ואפי' חמשה חלאי בקר הני מילי היכא שגנב בהמת השותפין וטבחו ואחר כך הודה לאחד מהם על חלקו דבשעת טביחה הואי כוליה באיסורא והכי אמרינן בהגחזל (לקמן דף קו:) דשותף שטבח שלא לדעת חבירו פטור: **חוץ משלשים יום.** אעשה בה מלאכה: **חוץ ממלאכה.** אם תלה לשומטה שחוט מיד ואם תעשה בה מלאכה המלאכה היא שלי מי הוי שיור או לא: **עובר ירך אמו הוא.** פלוגתא בתמורה (ג: לא.): **גנב וגמן לאחר וטבח.** לא נתן בתמתה דל"כ אפילו לא טבח מיחייב אתתיה משום מכירה דכתבתי סיפא אלא עשאו שליח לטביחה או למכירה: והקיף

מי פטר נפשיה כו'. אבל הגולד עלמו[א] פטיטא דמלי פטר נפשיה אי לא בעי למיעבד מלוה מן המובחר[ב]: גנב

דאיעבר מקלוט כר' שמעון בעי רבא הרי עלי עולה והפריש שור ובא אחר וגנב מי פטר גנב נפשיה בכבש לרבנן בעולת העוף לר' אלעזר בן עזריה דתנן [ג]א הרי עלי עולה יביא כבש ר"א בן עזריה אומר יביא תור או בן יונה מאי מי אמרינן שם עולה קביל עילויה או דלמא מצי א"ל אנא מצוה מן המובחר בעינא למיעבד בתר דאיבעיא [ד]הדר פשט גנב פטר עצמו בכבש לרבנן בעולת העוף לר' אלעזר בן עזריה רב אחא בריה דרב איקא מתני לה בהדיא אמר רבא [ה]הרי עלי עולה והפריש שור ובא אחר וגנבו פטר עצמו בכבש לרבנן ובעולת העוף לר' אלעזר בן עזריה: **מתני'** [ו]מכרו חוץ מאחד ממאה שבו אמר רב [ז]חוץ מדבר הניתר עמו בשחיטה ולוי אמר חוץ מגיזותיה וכן תניא במתניתא חוץ מגיזותיה מיתיבי מכרה חוץ מידה חוץ מרגלה חוץ מקרנה חוץ מגיזותיה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה רבי אומר [ח]דבר המעכב בשחיטה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ושאינו מעכב בשחיטה משלם תשלומי ארבעה וחמשה ר"ש בן אלעזר אומר חוץ מקרנה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה חוץ מגיזותיה משלם תשלומי ארבעה וחמשה בשלמא ללוי כתנא קמא אלא לרב כמאן אמרי רב דאמר כי האי תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר מכרה חוץ מידה וחוץ מרגלה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה [ט]חוץ מקרנה חוץ מגיזותיה משלם תשלומי ארבעה וחמשה במאי קמיפלגי תנא קמא סבר [י]וטבחו כולו בעינן [יא]ומכרו כולו בעינן ורבי סבר וטבחו מידי דהוי בטביחה לאפוקי מידי דלא הויא בטביחה ומכרו דומיא [יב] דטביחה ור' שמעון בן אלעזר סבר קרנא דלא למגזא קיימא הוי שיור ואינו משלם תשלום ארבעה וחמשה גיזותיה דלמיגז קיימי לא הוי שיור ומשלם תשלום ארבעה וחמשה ואידך תנא דבי ר' שמעון בן אלעזר סבר ידיו ורגליו דצריכי טביחה הוי שיור ולא משלם תשלומי ארבעה וחמשה קרניה וגיזותיה דלא צריכי טביחה לא הוי שיור קשיא דר' שמעון בן אלעזר אדר' שמעון בן אלעזר תרי תנאי ואליבא דר"ש בן אלעזר ת"ר [יג]הגונב הקיטעת ואת החיגרת ואת הסומא וכן הגונב בהמת השותפין חייב ושותפים שגנבו פטורים והתניא [יד]שותפין שגנבו חייבין אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשותף שגנב מחבירו כאן בשותף שגנב מעלמא איתיביה רבא לרב נחמן יכול שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו יהו חייבין תלמוד לומר וטבחו כולו בעינן וליכא אלא אמר רב נחמן לא קשיא [טו]כאן בשותף שטבח לדעת חבירו כאן בשותף שטבח שלא לדעת חבירו [טז]בעי רבי ירמיה מכרה חוץ משלשים יום חוץ ממלאכתה חוץ מעוברה מהו אליבא דמאן דאמר [יז]עובר ירך אמו הוא לא תבעי לך דהא שייר בה כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר דעובר לאו ירך אמו מאי מימר אמרינן כיון דמחובר בה הוי שיור או דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שיור איכא דאמרי כיון דלאו ירך אמו הוא לא הוי שיור או דלמא כיון דצריך לאישתרויי בהדה בשחיטה כמאן דשייר בגופה דמי תיקו: בעי רב פפא [יח]גנבה קטעה ומכרה מהו מי אמרינן מאי דגנב הא לא זבין או דלמא מה דזבין הא לא שייר תיקו: תנו רבנן [יט]גנב ונתן לאחר וטבח גנב ונתן לאחר ומכר גנב

(דף עח.) דיש שליח לדבר עבירה הכא דאמרינן תחת [שמות כא] לרבות את השליח: **שופף שטבח שלא לדעת חבירו.** פטור דליכא וטבחו כולו באיסורא דבההוא פלגא דאכייה לא נעשה שליח והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב דפטור ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא וטבחו כולו באיסורא. [יט] ופף על גב דאמרן לעיל [עא:] חמשה בקר ואפי' חמשה חלאי בקר הני מילי היכא שגנב בהמת השותפין וטבחו ואחר כך הודה לאחד מהם על חלקו דבשעת טביחה הואי כוליה באיסורא והכי אמרינן בהגחזל (לקמן דף קו:) דשותף שטבח שלא לדעת חבירו פטור: **חוץ משלשים יום.** אם תלה לשומטה שחוט מיד ואם תעשה בה מלאכה המלאכה היא שלי מי הוי שיור או לא: **עובר ירך אמו הוא.** פלוגתא בתמורה (ג: לא.): **גנב וגמן לאחר וטבח.** לא נתן בתמתה דל"כ אפילו לא טבח מיחייב אתתיה משום מכירה דכתבתי סיפא אלא עשאו שליח לטביחה או למכירה: והקיף

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה ג:
קיג ב מיי' שם הלכה ז:
קיד ג מיי' פ"ב מהל' גניבה הלכה יא טור ח"מ סימן שנ סמג עשין עח:
קטו ד מיי' שם הל' ח:
קטז ה ו ז מיי' שם הלכה יא:
קיז ח מיי' שם הל' ט:
קיח ט מיי' שם הי"ד:
קיט י כ מיי' שם הי"ט:
קכ ל מיי' שם הל' י:

רבינו חננאל

הא דבעי רבא הרי עלי עולה והפריש שור וגנבו בעולה גנב, מי מצי גנב למיפטר נפשיה, בכבש לרבנן או בעולת העוף אליבא דר' אלעזר בן עזריה, שיביא כבש וישחטנו בפנים לשום בעליו או עוף, והדר פשטה דמצי פטר נפשיה בהכי דתנן בסוף פרק מנחות (מנחות קז, א) האומר הרי עלי עולה יביא כבש ר' אלעזר בן עזריה אומ' יביא תור או בן יונה. **מתני'. מכרו חוץ מאחד ממאה בו וכול'.** הא דתנינן חוץ ממאה בו לאו דוקא אלא אפילו פחות מזה, וחלקו בזה רבותינו. רב אמ' חוץ זה בענן שישייר דבר הנותר עמו בשחיטה כגון אבר או בשר וכיוצא מן הבשר ומן האברין. אבל כגון גיזה וקרן וצפורן אין שיורו שיור. תנא קמא דמיתיבי סבר דבר הניתר בשחיטה כגון היד והרגל, וזולתן כגון הקרן והגיזה הכל הוי שיור. ר' אומ' דבר המעכב בשחיטה, פירי' שאם תקחנו תיפסל השחיטה כגון הרגל ... [ט]) שיור, זולתי זה לא הוי שיור איפשר שיחתכנה וישאר ... הן מאחר שפירשו וכל דבר ועניינו והחלוקה בין רבי לרב. רב סבר ... שהוא בחזקת אבר מן החי שאינו ניתר אלא בשחיטה הוא דהוי שיור ... חתך אינה נטרפת הבהמה, וכל שכן בדבר הנטרפת בו. ור' סבר דבר הנטרפת בו כגון היד והרגל מן הארכובה ולמעלה או הלב והריאה וכיוצא בהן, דבר הנטרפת בהמה בו, ואם יחתך אותו הדבר לא תעלה לבהמה שחיטה הוא דהוי שיור, ואם שייר פטור מלשלם דלא מכרו עדיין, אבל זולתו לא. **תנו רבנן הגונב הקיטעת והחיגרת והסומא, וכן הגונב בהמת השותפין ושותף שגנב** מעלמא, וטבח או מכר לדעת שותפו חייב, ושותף שגנב משותפו בדבר שיש לו חלק בו פטור. **הא דבעי ר' ירמיה מכרה חוץ משלשים יום,** כלומר תחזור לרשותו שלשים יום, או חוץ ממלאכתה כלו' שתהיה מלאכתה שלגנב, וכן עוברה אליבא דמאן שאמר עובר לאו ירך אמו הוא, ועלתה בתיקו. וכן בעיא דרב פפא. **תנו רבנן גנב ונתן לאחר וטבח או נתן לאחר ומכר,** חייב. שמע מינה דיש שליח פיר' שחייב המשלח לעשות דבר עבירה כאילו הוא עשה העבירה מה

ז) **גמ' ל"ג "הארכובה ולמעלה שנטרפת בו הוי".**

מסורת הש"ס

ז) מנחות קה. קו. תמורה כ., כ: ע' בתוס' הגבורים פ"ק דב"ב דף ו., ג) [אי מכרו כל"ל], ד) [תוספתא פ"ז], ה) [שבת לג: ש"ס ע"ק, ב"מ ח.], ו) [מולין מח. וש"נ], ז) [תוספתא פ"ז], ח) [דברים יד], ט) [שמות כב], י) [שמות כא], כ) בפרש"י מולין פה ע"ב פירש מוקמו (תו"י), ל) ס"ל אי מלגו ול"ל לגפיטו. רש"ל.

תורה אור השלם

1. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מָכְרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז

הגהות הב"ח

(א) גמ' דומיא דוטבחו ור' שמעון וכו' לא למיגז קיימא: (ב) רש"י ד"ה בכבש וכו' משלמינא לך גבי הקדש ולא אפסדתך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שותף שטבח כו' ואע"ג דאמרן לעיל. עי' רש"י לקמן דף קו ע"ב ד"ה בשותף שטבח וע"ע:

מוסף רש"י

הרי עלי עולה יביא כבש. פחות שבעולות, דעולה ליכא לספוקי אלא מוכרים (מנחות קז.). שותפין שגנבו. והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו (ב"מ ח.).

מוסף תוס'

א. שאמר הרי עלי עולה ולא פירש מאיזה מין. מאיר. כיון שלא נדר שור מתחילה, לא קבע נדרו בשור. לאמ"ל. ב. [ו]יראה מכאן שאין [הבעלים] חייבין להפריש שור פעם אחרת אלא רשאים לפטור עצמם בתור או בן יונה אע"פ שגילו דעתם שלקרבן המובחר היו מכוונים. מאיר.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והקיף. מכר באמנה ואשראי ולא קיבל דמיס: **גנב ופרע בהקיפו.** שהקיפו חבירו פרקמטיא באשראי ופרע לו בהמה זו: **מתני'** (ב) **ונטחו ומכרו חוץ מרשותו.** כשהוליא מרשות עשה עליו גנב (ג) (לרב יהודה) וקנאו: **או שגנב חוץ מיד ונעשה גנב עליו אבל גנב וטבח ומכר ברשותו פטור דלא נעשה עליו גנב: היה.** גנב משכון ויולא פטור (ד) **מכלום: הגביהו.** אפי' ברשות בעליס שהרי הגביהה קונה בכל מקום במסכת קדושין (דף כה:): **נאנו.** בעליו לבכורות בנו לכהן בה' סלעים של פדיון הבן. ל"א נתנו גנב לבכורות בנו ונתנו לו שם במקום שגנבו לשומר חנם ולשואל: **היה מושבו.** הכהן או בעל חוב או השומר ומת ברשות בעליס: **פטור.** הגנב מכלום. ולשון אחרינא עיקר. אמי חייב לגנב קמי דמחייב גנב בקנין שלוחיו דאי בנותנו בעליו אמאי חייב נהי דשואל מצי למימר חייב באונסין אלא שאר שומרים מי חייבי במתה כדרכה ועוד לגבי כהן ובעל חוב אמאי חייב ופטור איכא הפסיד ולא הפסיד מבעי ליה: **גמ' תיקנו משיכה בשומרים.** שלא יתחייב שומר בשמירה עד שימשוך: **מאי נאו.** היה מושכו שומר ומת חייב גנב בשמירה שומר: **לא גנב.** והכי קאמר נתן בעל הבית לבכורות בנו כו' ובא גנב לגונבו משם היה מושכו ויולא כו':

שכירות

גנב והקדיש משלם ד' וה'. כדמפרש מה לי מכרו לשמים ומיירי בקדשי בדק הבית [א] דלא שייך למימר מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דשמעון כמו בקדשי מזבח שקרבן קרב לכפר על הבעלים ונשחט לשמו ושם בעליו עליו [ב] ואין להקשות אמאי לא פריך לעיל (דף עו.) וליפלוג וליתני בדידיה בד"ל בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית לא בעי לפלוגי דסתם קדושה דשור ושה דמחייס הוי למזבח [ג] אע"ג דהתם מפליג וקאמר (ג) טבח ואח"כ הקדיש משלם ארבעה וחמשה ואותו הקדש הוי קדשי בדק הבית [ד] התם לא הוי מחייס ולא"ל דסתם קדושי יאוש כי היכי דמחייב במכר ומתנה קודש יאוש אע"ג דלא אהנו מעשיו אלא חל המכר והמתנה כיון דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט בדבר שבידו להקדיש:

אבל גנב וטבח ומכר ברשותו פטור. בשלא הגביהו עסקינן דבהגביהו הוי קני וחייב כדלקמן: **או שהוציאו מרשות בעלים כו'.**

גרים אלו גערות (כתובות דף לא: ושם) [ה] פליגי רב אחא ורבינא חד אמר שהוליאו לסמטא אבל לרה"ר לא קני ודייק מסיפא הוליאו דומיא דהגביהו דאמי לרשותיה ואידך אמר אפילו הוליאו לרה"ר קנה ודייק מרישא דמת ברשות בעליס פטור הא חוץ לרשות חייב אפי' הוליאוהו לרה"ר ונראה דהסוא פליג אאביי ורבא דאמרי בהמוכר את הספינה (ב"מ דף פד:) משיכה קונה בסמטא אבל לא ברה"ר ואין נראה לחלק כלל בין קניית גנב שאין אלא להתחייב באונסין ולשאר קניות [ו] מדרשינן לעיל (דף סה.) גבי גנב אין לי אלא ידו גנבו חלירו וקרפיפו מנין משמע דלא מחייב אלא במקום שראוי לקנות כי היכי דדרשינן גיטין (דף עז.) ונתן בידה ונראה דהלכה כאביי ורבא מדמייתי מילתייהו בהמוכר [את] הספינה (שם) משמע שהם עיקר ולא שייך כאן כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כרבינא לקולא:

נתנו לבכורות בנו או לב"ח. אותו לשון שפירש בקונטרס דאבעליס קאי רחוק מאד חדא שצריך לפרש לאותו לשון שמת בפשיעה [ו] ולא כי אורמיה [ז] ועוד דלשון חיוב ופטור לא שייך אבכורות בנו וב"מ [ח] ולריך לדחות דמשום אחרינא נקט חיוב ופטור ועוד דבמוסגפתא (פ"ז) קתני הגביהו או נתנו לבכורות בנו משמע דאגנב קאי דאי אבעליס מה לריך הגבהה והא דידיה הוא ועוד דרלה דמייתי ממתני' בגמרא אבעיא דתקנו משיכה בשומרים אי אפשר ליישבה להאי ליישנא לפי מה שמפרש בגמ' ול"א שפירש בקונטרס נתנו הגנב לבכורות בנו הוא עיקר דמתחייב הגנב במשיכה הני ול"ת ואמאי מחייב במשיכה והא אין שליח לדבר עבירה ודעי דאמי לידיה באיסורא אלא סבורין שהיה שלו ובין לליישנא דמפרש בפ"ק דבבא מליעא (דף י: ושם) [ט] טעמא דאין שליח לדבר עבירה משום דשליח בר חיובא הוא ודברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ובין לליישנא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד אין שייך לכאן דהתם אין יודע שהשליח יעבור אבל כאן יודע הוא שיקח מאחר שהוא סבור שהוא שלו [י] ולעיל (עא.) גבי גנב וטבח בשבת דמוקי לה בטובחה על ידי אחר ופריך וכי היכן מלינו שזה חוטא וזה מתחייב הוי מני למימר דסבור שהוא שלו אבל משני שפיר והאמת [יא] אבל ק"ק היכי ליף מה מכירה ע"י אחר אף מעיקה כו' דלמא דוקא כשסבור שהוא שלו כיון דליכא יאור [ועיין תוס' קדושין מב: ד"ה אמאי]: **תיקנו משיכה בשומרין או לא.** הא לא מבעי ליה אי משעת משיכה [ואם משעת מלאכה] מתחייבים כל חד וחד כדיניה שומר חנם בפשיעה ושומר שכר בגניבה ואבידה ושואל באונסין דפשיטא דמשעת משיכה מתחייבים דאם לא כן מאימתי [יא] דבהשואל (ב"מ דף לח: ושם) תנן אם אמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב [יב] ובגמרא אמר פרה במשיכה ובשמעתין דשואל קודדום (שם לט.) אמר אי לאונסים מ"ש פרה דמשעת שאלה אלא אור"י דמבעי ליה בשואל ושוכר אי מני משאיל ומשכיר למיהדר ביה אפי' משך עד שיתחיל במלאכה או לא [יג] דאיכא למ"ד גבי שואל קודדום מחבירו ביקש בו לא קנאו לא ביקש בו לא קנאו ומני משאיל הדר ביה [יד] וכן בפרה עד שיעשה בה מלאכה ופשיט ליה ממתניתין דנתנו לבכורות בנו דקתני הגביהו או שהוליאו מרשות בעליס ומת חייב אמי לאו שומר ומדמחייב גנב אמשיכת שומר ש"מ דמשיכה גמורה הוא שאין [טו] יכול לחזור בו שאם היה יכול לחזור בו לא היה [טז] מתחייב במשיכתו [יז] ומאני לא גנב שהיה גנב מוסכה מבית שומרים [יח] ותנא גנב שגנבו מבית שומרים ומיירי שלא נתן לבכורות בנו ולבעל לגמרי דא"כ הוו בעליס ולא שומר אלא אפותיקי בעלמא עשה להם שאם לא יפרע עד יום פלוני שיהא קנוי להם [יט] ורב הונא דאמר בפרק השואל דלא ביקש בו מני משאיל הדר ביה הוה אמי חייס לפירכא דבסמוך מה לי גנב מרשות בעליס ובהאיש מקדש (קדושין דף מז: ושם) איכא תנא כרב הונא דאמי' במלוה יכול לחזור כל זמן שלא הוליאו כ"ש שאילה וג' מחלוקות בדבר דלרב הונא לא תקנו משיכה בשומר [כ] ולר"א תקנו כדקאמר התם [כא] ופליגא דר"א ולר' אלעזר נמי מדאורייתא יכול לחזור אלא שחכמים תקנו דלא מני הדר ביה משעת משיכה ועוד קאמר התם ופליגא אדרבי אמי דאמר ר' אמי המשאיל קורדום של הקדש לחבירו מעל וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה משמע דסבר דקנה מדאורייתא דאי מדרבנן אין יכול לחזור [כב] כמו נתנה לבן בפרק הזהב (ב"מ דף מח. ושם) ל"כ הוי מומרא דאמי לחבירו מותר לבקע בו לכתחילה:

שהעמין

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופרע בחובו: (ב) רש"י ד"ה ונטבח ומכר חוץ מרשותו דשהוציאו חוץ מרשותו: (ג) תוס' ד"ה גנב וכו' מפליג וקאמר גנב וטבח וא"כ:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תיקנו וכו' כמו נתנה לבן בפ' הזהב. לענ"ד נראה דזה ל"ל כפוף הדיבור הזה וכביאור לקולא לא אזלינן בתר קנין דרבנן וחייבו מדאמריגן שם גבי בן דלר"י דמעות קונות ד"ת נתן לספר מעל אף דמדרבנן לא קני ס"ל אף הכא אם מה"ת ל"ק אף דמדרבנן קני מ"מ לא יהא מותר לנקוב בו:

מוסף תוס'

א. [ד]יצאו מרשות הבעלים לגמרי ואין נקרא עוד שמו עליו. רא"ש. ב. קרבנו של פלוני הוא זה. רא"ש. ג. הלכך לא שייך לאקשויי לפלוג וליתני בדידה בקדשי בדק הבית, דודאי הא לאו בדידה הוי אי פליגי בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית. ר"ש. ד. דאחר טביחה תו לא חזיא לקרבן. ר"ש. ה. [ד]אע"ג דאין משיכה קונה ברה"ר ה"מ לענין קנייה אבל להתחייב באונסין כיון שהוציאו מרשות בעלים חייב. ממוקי יוסף. ו. [דאל"ה] היכי קתני דמתחייב גבי שומר חנם ושוכר ונושא שכר הלא הם פטורים מאונסין. ר"ש. ז. [ז]סתם מת כי אורחיה משמע. ר"ש. ח. והפסיד ולא הפסיד מבעי ליה. ר"ש. ט. [ו]הוה ליה כחצר, דבעל כרחו מותיב ביה. תוס' ר"מ י ע"ב ד"ה אי. י. דאפילו ידע יש שליח, דגלי קרא התם. ר"ש. יא. כר"ש מוסף: רעוד. ועי' מהרש"ל. יב. אלמא מחייב משעת משיכה. ר"ש. יג. [ד]קנו משעת משיכה. רשב"ם. יד. דקסבר אין משיכה קונה בשומרים. רש"י ב"מ צט ע"ב. טו. הגנב. רשב"ם. טז. הגנב. רשב"ם. יז. שעדיין לא יצתה מרשותו. רשב"ם. יח. ומתניתין ה"ק נתנו הבעלים לבכורות בנו, והגנב היה מושכו ויוצא מבית השומר או מבית כהן חייב דגנוב מבית האיש קרינא. רשב"ם. יט. והשתא הוי כשומר. ר"פ. כ. ואפי' מדרבנן עד שיבקע בו. רשב"ם.

מוסף רש"י

אין שליח לדבר עבירה. אין אלא משוב לדבר עבירה שיתחייב שומר, אלא הרי הוא כעושה מאליו (קדושין מב:). מה מכירה דלא אפשר דלאו על ידי אחר. אינה מתקיימת אלא על ידי אחר, הגנב מוכר והלוקח לוקח (שם מג.) אי אפשר אלא על ידי אחר, שהלוקח לוקחו ממנו (כתובות לג:). היה מושכו ויוצא. בגונב בהמה ברשות בעלים קאי, ומת. השור, ברשות הבעלים פטור. הגנב מלגאלם כלום, אלא קני להתחייב באונסין (כתובות לא:). שהקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה. דגנל ופרן ונגל כל שהוא, וכמסכת קדושין (כו.) ילפינן להו (ב"מ צט:). כך שכירות. קס"ל שכר בהמה וכלים (שם).

רבינו חננאל

שאינו בכל התורה כולה בהדייא קימא לן אין שליח לדבר עבירה. **גנב והקדיש חייב,** שמע מינה מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים. **גנב והקיף,** פיר' מכר בהקפה כגון אשראי, גנב והחליפו באחר עם חבירו, ונתנו במתנה, גנב ופרעו בחובו גנב ופרעו בהקיפו פי' מה שהיה חנוני מקיפו, גנב ושלחו סיבלונות לבית חמיו אלו כולן כמכירה חשובין וחייב לשלם ד' וה'. **מתני'. היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים פטור, הגביהו או שהוציאו מרשות הבעלים חייב. בעי אמימר תיקנו** משיכה בשומרין או לא. ופשט ליה ממתניתין דתנן נתנו לבכורות בנו או לבעל חובו לשומר חנם או לשואל ולנושא שכר ולשוכר, היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור. שמע מינה תיקנו משיכה בשומרין, שמע מינה. איתמר נמי אמ' ר' אלעזר דדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרין. תניא נמי הכי דדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרין. וכשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, כך שכירות נקנית וכולי.

עין משפט נר מצוה

קבא א ממי' פ"ז מהל' מעילה הלכה כ:

קבב ב ממי' פ"ב מהל' גניבה הלכה י עור מ"מ סימן שמ:

קבג ג ממי' שם הל' יח:

קבד ד ה ו ז ממי' שם הלכה טז ועיין כמ"מ:

קבה ח ממי' פ"ב מהל' שמירות הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סימן שז סעיף ב:

קבו ט ממי' פ"ח מהל' מכירה הלכה יז סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן קלה סעיף ט וסימן שז סעיף ב וסימן שטו סעיף ג:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות